



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 438/2011-16

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 4. októbra 2011 predbežne prerokoval sťažnosť D. B., S., zastúpenej JUDr. B. J., pre namietané porušenie jej základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na ochranu rodičovstva podľa čl. 41 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 20 CoP/56/2011-244 z 10. augusta 2011 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť D. B. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 19. septembra 2011 doručená sťažnosť D. B., S. (ďalej len „sťažovateľka“), pre namietané porušenie jej základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na ochranu rodičovstva podľa čl. 41 ods. 1 ústavy, základného práva na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 20 CoP/56/2011-244 z 10. augusta 2011.

Z obsahu sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že na základe návrhu S. B. B. (otca, ďalej len „navrhovateľ“) Okresný súd Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) uznesením č. k. 1 P/11/2011-200 z 26. mája 2011 nariadil návrat maloletého J. S. B. (ďalej len „maloletý“) na územie a pod jurisdikciu krajiny jeho obvyklého pobytu Nórskeho kráľovstva.

Navrhovateľ svoj návrh odôvodnil tým, že sťažovateľka (matka) 27. septembra 2010 maloletého neoprávnene premiestnila z Nórskeho kráľovstva na územie Slovenskej republiky a odmieta sa dobrovoľne vrátiť.

Sťažovateľka s návratom maloletého na územie Nórskeho kráľovstva nesúhlasila z dôvodu existencie vážneho nebezpečenstva, že návrat by maloletého vystavil ujme, pretože rodičia na výchovu a starostlivosť o maloletého nemali vytvorené vhodné podmienky a navrhovateľ sa o maloletého nedokáže postarať.

Z odôvodnenia uvedeného uznesenia okresného súdu okrem iného vyplýva:

„Súd mal preukázané, že maloletý... sa narodil rodičom počas trvania manželstva a ich pobytu v USA. V čase narodenia maloletého rodičia dieťaťa žili v USA v spoločnej domácnosti, v apríli 2009 sa spoločne rozhodli z USA presťahovať do Nórska, kde žili v spoločnej domácnosti od júla 2009. Rodičia spoločne vykonávali opatrovnícke právo k maloletému i neskôr, keď od marca 2010 žili v oddelených domácnostiach, pretože v starostlivosti a výchove o maloletého sa striedali. Ani jeden z rodičov pred 27. 9. 2010 nepodal na príslušnom súde v Nórsku návrh na úpravu práv a povinnosti k maloletému. Matka dňa 27. 9. 2010 bez súhlasu otca maloletého a bez jeho vedomia premiestnila dieťa na územie Slovenskej republiky. Od tejto doby matka s dieťaťom žije na Slovensku... v rodinnom dome svojich rodičov, kde má vytvorené všetky vhodné podmienky pre starostlivosť o dieťa. Matka pracuje a zabezpečuje osobnú starostlivosť a výchovu maloletého. Nedostatky v starostlivosti o dieťa zistené neboli...

Súd mal preukázané, že dieťa nadobudlo spoločným rozhodnutím rodičov žiť v Nórsku, obvyklý pobyt na území Nórska. Za týmto účelom sa rodičia spolu s maloletým... presťahovali z USA kde od roku 2001 spoločne žili do Nórska. Dá sa konštatovať, že dieťa malo vytvorené v tejto krajine sociálne a citové väzby, keďže vyrastalo v spoločnej domácnosti rodičov, ktorí sa spoločne o dieťa starali, dieťa navštevovalo materskú školu. Aj po rozchode v marci 2010 rodičia opatrovnícke právo vykonávali spoločne, otec sa plnohodnotne podieľal na výchove a starostlivosti o dieťa.

V ďalšom súd skúmal či skutočne došlo k neoprávnenému premiestneniu dieťaťa matkou dňa 27. 9. 2010 z Nórska na územie Slovenskej republiky. V konaní mal súd preukázané najmä výsluchom oboch rodičov, že k neoprávnenému premiestneniu dieťaťa matkou v zmysle... Dohovoru (o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí, pozn.) skutočne došlo, keďže matka v čase odchodu s maloletým na Slovensko odišla v neprítomnosti otca a bez jeho súhlasu. Otec matke súhlas na zmenu obvyklého pobytu dieťaťa nikdy nedal, po jej odchode zisťoval kde sa matka s dieťaťom nachádza, následne podnikol príslušné právne kroky k zabezpečeniu návratu dieťaťa.

Súd v konaní nezistil iné závažné skutočnosti pre ktoré by návrat maloletého nemohol nariadiť a to v zmysle článku 13 Dohovoru, na ktorý sa matka odvolávala, nakoľko nebola preukázaná existencia nebezpečenstva, žeby návrat dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej

ujme, alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie. Tvrdenia matky o nedostatočných sociálnych podmienkach v Nórsku, boli vyvrátené oficiálnou správou Nórskeho Kráľovského ministerstva spravodlivosti a polície o prešetrenie majetkových sociálnych rodinných a bytových pomerov otca maloletého...

V konaní mal súd preukázané výsluchom rodičov a najmä správou Nórskeho Kráľovského ministerstva spravodlivosti a polície o prešetrení majetkových sociálnych rodinných a bytových pomerov otca maloletého v Nórsku, že sa vykonali primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany dieťaťa po jeho vrátení. Dieťa má vytvorené v Nórsku vhodné sociálne a rodinné zázemie, otec zabezpečil vhodné bytové podmienky, v prípade návratu matky je ochotný sa presťahovať do bytu svojho brata a vytvoriť pre matku a maloletého separátne bývanie.

Takto vykonaným dokazovaním súd nezistil žiadne dôvody pre ktoré by návrhu otca nemohol vyhovieť a preto nariadil návrat maloletého... do krajiny obvyklého pobytu a pod jurisdikciu Nórskeho kráľovstva, aby tak zabezpečil pôvodný stav pred neoprávneným premiestnením dieťaťa matkou dňa 27. 9. 2010. “

Na základe odvolania sťažovateľky krajský súd uznesením č. k. 20 CoP/56/2011-244 z 10. augusta 2011 uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil.

Sťažovateľka v sťažnosti uviedla, že všeobecné súdy nariadením návratu maloletého nepostupovali spravodlivo a nesledovali najlepší záujem maloletého, čím zasiahli do jej rodinného života, ktorého kvalita sa týmito rozhodnutiami výrazne znížila. Odhliadnuc od správy nórskeho orgánov o vhodnosti prostredia, do ktorého sa má maloletý navrátiť, všeobecné súdy vôbec nesledovali, aký psychický dopad by mohlo mať nariadenie návratu maloletého na neho samého a na sťažovateľku. Článok 13 Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 119/2001 Z. z. – ďalej len „dohovor č. 119/2001 Z. z.“) aplikovali striktné bez dôsledného preskúmania všetkých skutkových a právnych dopadov, ktoré by nariadenie návratu malo na rodinný život sťažovateľky a maloletého. V súčasnom prostredí má maloletý zabezpečené všetky potreby, ktoré dieťa v jeho veku vyžaduje. Nariadenie návratu maloletého bez toho, aby jeho „pohyb“ sledovala aj sťažovateľka, znamená

vystavenie maloletého neznesiteľnej situácii, resp. situácii, v ktorej môže utrpieť vážnu psychickú ujmu spočívajúcu v odlúčení od svojej matky, ktorá nie je schopná zo sociálnych a ekonomických dôvodov nasledovať maloletého do Nórskeho kráľovstva ako krajiny jeho obvyklého pobytu. Takéto rozhodnutia všeobecných súdov preto nie sú v najlepšom záujme maloletého.

Sťažovateľka tvrdí, že tým, že krajský súd neprihliadol na najlepšie záujmy maloletého, pričom vydané rozhodnutie je spôsobilé násilne pretrhnúť krehké rodinné väzby medzi sťažovateľkou a maloletým, došlo k porušeniu jej základného práva na súkromný a rodinný život. Taktiež tým, že krajský súd nepostupoval ústavne konformne a v najlepšom záujme maloletého, čím sťažovateľku vystavil nebezpečenstvu psychickej ujmy a maloletého nebezpečenstvu fyzickej a psychickej ujmy, resp. inej neznesiteľnej situácie, došlo k porušeniu jej základného práva na spravodlivý proces.

Na základe uvedených skutočností sťažovateľka žiada, aby ústavný súd odložil vykonateľnosť uznesenia krajského súdu č. k. 20 CoP/56/2011-244 z 10. augusta 2011 a aby rozhodol týmto nálezom:

„Základné právo sťažovateľa na súkromný a rodinný život podľa čl. 19 ods. 2 a čl. 41 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a základné právo sťažovateľa na spravodlivý súdny proces podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Bratislave zo dňa 10. 08. 2011 v konaní vedenom pod sp. zn. 20 CoP 56/2011 porušené bolo.

Krajskému súdu v Bratislave sa prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 20 CoP 56/2011 znovu konal a rozhodol.

Krajský súd v Bratislave je povinný zaplatiť sťažovateľke trovy konania.“

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Ústavný súd podľa ustanovenia § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Z už citovaného § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní sťažnosti je tiež posúdiť, či táto nie je zjavne neopodstatnená. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu možno o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti hovoriť vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov.

Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03). K iným dôvodom, ktoré môžu zakladať záver o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti, nesporne patrí aj ústavnoprávny rozmer, resp. ústavnoprávna intenzita namietaných pochybení, resp. nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní príslušného orgánu verejnej moci posudzovaná v kontexte s konkrétnymi okolnosťami prípadu (IV. ÚS 362/09, m. m. IV. ÚS 62/08).

Ústavný súd považoval za potrebné tiež poukázať na svoje ústavné postavenie, z ktorého vyplýva, že vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštitúciou (*mutatis mutandis* II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecným súdom bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.).

Uvedenými právnymi názormi sa ústavný súd riadil aj pri predbežnom prerokovaní sťažnosti sťažovateľky, ktorou namieta porušenie základných práv podľa čl. 19 ods. 2 a čl. 46 ods. 1 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru uznesením krajského súdu č. k. 20 CoP/56/2011-244 z 10. augusta 2011, ktorým potvrdil rozhodnutie súdu prvého súdu o nariadení návratu maloletého na územie a pod jurisdikciu krajiny jeho obvyklého pobytu Nórskeho kráľovstva. Zároveň ústavný súd, ktorý je v zmysle § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde viazaný návrhom na začatie konania, vychádzajúc z obsahu

sťažnosti ustálil, že sťažovateľka namieta aj porušenie základných práv podľa čl. 41 ods. 1 a 4 ústavy.

K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru

Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry opakovane vyslovil, že obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je umožniť každému reálny prístup k súdu, pričom tomuto základnému právu zodpovedá povinnosť súdu o veci konať a rozhodnúť (napr. II. ÚS 88/01, III. ÚS 362/04), ako aj zabezpečiť konkrétne procesné garancie v súdnom konaní. K porušeniu tohto základného práva by mohlo dôjsť iba v tom prípade, ak by bola komukoľvek odmietnutá možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, teda pokiaľ by súd odmietol konať a rozhodovať o podanom návrhu fyzickej osoby alebo právnickej osoby (II. ÚS 216/06).

Súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03).

Do obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nepatrí právo účastníka dožadovať sa ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (I. ÚS 97/97), resp. toho, aby

súdy preberali alebo sa riadili výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorý predkladá účastník konania (II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03).

Významnú úlohu v procese hodnotenia dôkazov [§ 132 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“)] zohráva vnútorné presvedčenie súdu. Toto presvedčenie nemá predstavovať svojvôľu a nezodpovednosť súdu, ale naopak, malo by sa vytvárať na základe starostlivého uváženia a zhodnotenia jednotlivých dôkazov jednotlivo aj v ich komplexnosti tak, aby vychádzalo z pravidiel formálnej logiky. Zásada voľného hodnotenia dôkazov však má svoje limity. Jej kontrola sa uskutočňuje najmä prostredníctvom inštitútu odôvodnenia rozsudku upraveného v § 157 ods. 2 OSP, podľa ktorého má súd uviesť, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetliť, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé (pretože inštitút odôvodnenia je jednou z podstatných záruk kontroly výkonu súdnej moci, súdu je priamo uložená povinnosť dbať na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé, pozn.). Všeobecný súd je pri hodnotení dôkazov viazaný tiež skutkovým stavom veci, a teda nie je prípustný eklektický a neopodstatnený výber dôkazov smerujúci k jednostranným záverom. Zásada voľného hodnotenia dôkazov je totiž limitovaná tiež požiadavkou nadväznosti medzi skutkovými zisteniami súdu získanými v procese dokazovania, úvahami súdu v procese hodnotenia dôkazov a jeho právnymi závermi.

V podobnom duchu Európsky súd pre ľudské práva v súvislosti s čl. 6 ods. 1 dohovoru formuloval viacero zásad odôvodňovania rozsudkov, z ktorých napr. vyplýva, že súdne rozhodnutia musia v dostatočnej miere uvádzať dôvody, na ktorých sú založené (H. c. Belgicko z 30. novembra 1987), rozsah tejto povinnosti sa však môže meniť s ohľadom na povahu rozhodnutí a musí byť posudzovaný podľa okolností každého prípadu (Ruiz Torija a Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994). Právna teória civilného procesu tiež vymedzila niekoľko ďalších požiadaviek na kvalitatívnu správnosť odôvodnenia. Odôvodnenie musí vyhovieť najmä základnej požiadavke preskúmateľnosti.

Táto má svoje opodstatnenie nielen z hľadiska možného použitia opravných prostriedkov, ale tiež preto, že hoci zákonné ustanovenia týkajúce sa spôsobu odôvodňovania rozsudkov samy osebe nepoživajú ústavnoprávnu ochranu, súvisia ale s postupom súdu z hľadiska práva na spravodlivý proces.

K rovnakým záverom dospel tiež ústavný súd, ktorý vo svojej početnej rozhodovacej činnosti predovšetkým v súvislosti s čl. 46 ods. 1 ústavy (obsahovým pendantom čl. 6 ods. 1 dohovoru) napr. uviedol: „všeobecný súd musí vychádzať z toho, že súdy majú poskytovať v občianskom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (§ 1 OSP). Občianske súdne konanie sa musí v každom jednotlivom prípade stať zárukou zákonnosti a slúžiť na jej upevňovanie a rozvíjanie (§ 3 OSP) (napr. IV. ÚS 1/02). V občianskom súdnom konaní súd rozhodne na základe skutkového stavu zisteného z vykonaných dôkazov, ako aj na základe skutočností, ktoré neboli medzi účastníkmi sporné, ak o nich alebo o ich pravdivosti nemá dôvodné a závažné pochybnosti (§ 153 ods. 1 OSP). Rozhodnutiu súdu vo veci samej musí teda predchádzať činnosť súdu zameraná na spoľahlivé zistenie skutkového stavu – dokazovanie zodpovedajúce garanciam spravodlivého súdneho konania v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru, najmä garanciam obsiahnutým v princípe rovnosti zbraní a práve na kontradiktórne konanie.“ (I. ÚS 52/03). Ústavný súd formuloval požiadavku rovnosti zbraní tiež v tom zmysle, že „žiadne ustanovenie Občianskeho súdneho poriadku nemožno vykladať a uplatňovať v konaní pred súdom tak, aby niektorý z účastníkov bol zvýhodnený na úkor druhého účastníka pri uplatňovaní práv alebo aby mal priaznivejšie postavenie pri prejednávaní a rozhodovaní vecí“ (I. ÚS 59/00).

Podľa čl. 1 dohovoru č. 119/2001 Z. z. cieľom tohto dohovoru je

- a) zabezpečiť okamžitý návrat detí, ktoré boli neoprávnené premiestnené do niektorého zmluvného štátu alebo sú v ňom zadržované, a
- b) zabezpečiť, aby opatrovnícke práva a práva styku podľa právneho poriadku jedného zmluvného štátu sa účinne dodržiavali v ostatných zmluvných štátoch.

Podľa čl. 3 dohovoru č. 119/2001 Z. z. premiestnenie alebo zadržanie dieťaťa sa považuje za neoprávnené, ak

- a) je porušením opatrovnickeho práva, ktoré nadobudla osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba buď spoločne, alebo samostatne podľa právneho poriadku štátu, na ktorého území malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním, a
- b) v čase jeho premiestnenia alebo zadržania sa toto právo aj skutočne vykonávalo buď spoločne, alebo samostatne, alebo by sa takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu či zadržaniu.

Podľa čl. 13 dohovoru č. 119/2001 Z. z... justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu nemusí nariadiť návrat dieťaťa, ak osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá nesúhlasí s jeho vrátením, preukáže, že

- a) osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá mala dieťa v osobnej starostlivosti, v čase premiestnenia alebo zadržania opatrovnicke právo skutočne nevykonávala alebo že súhlasila, či následne sa zmierila s premiestnením alebo zadržaním, alebo
- b) existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie.

Justičný alebo správny orgán môže odmietnuť nariadiť návrat dieťaťa aj vtedy, ak zistí, že dieťa nesúhlasí s návratom, a ak dosiahlo vek a stupeň vyzpelosti, v ktorom je vhodné zohľadniť jeho názory.

Pri hodnotení okolností uvedených v tomto článku justičné a správne orgány vezmú do úvahy informácie o sociálnom prostredí dieťaťa, ktoré poskytol ústredný orgán alebo iný príslušný orgán štátu obvyklého pobytu dieťaťa.

Sťažovateľka porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením krajského súdu č. k. 20 CoP/56/2011-244 z 10. augusta 2011 odôvodňuje tým, že krajský súd nepostupoval ústavne konformne a v najlepšom záujme maloletého, čím sťažovateľku vystavil nebezpečenstvu psychickej ujmy a maloletého nebezpečenstvu fyzickej a psychickej ujmy, resp. inej neznesiteľnej situácie. Z tohto dôvodu poukázala i na psychologický nález maloletého z 27. júna 2001,

z ktorého vyplýva: „*Psychomotorický vývin dieťaťa aktuálne v norme. Senzitívna štruktúra osobnosti, aktuálne anxiózne nastavená so zjavným emocionálnym naviazaním na matku. Frustračná tolerancia t. č. oslabená, možné adaptačné ťažkosti.*“ Z obsahu sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že sťažovateľka v podstate totožné námietky (rozhodnutie nezohľadňujúce záujem maloletého, psychická ujma maloletého a sťažovateľky) vzniesla aj vo svojom odvolaní proti uzneseniu okresného súdu č. k. 1 P/11/2011-200 z 26. mája 2011, kde ich spája s nedostatočne zisteným skutkovým stavom a nesprávnym právnym posúdením veci okresným súdom.

Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia vyplýva, že krajský súd po dôkladnom oboznámení sa s obsahom spisového materiálu okresného súdu, s odvolaním sťažovateľky, ako aj s psychologickým nálezom maloletého dospel k zhodnému záveru so súdom prvého stupňa, a to, že neboli zistené žiadne dôvody, pre ktoré by návrhu navrhovateľa nemohlo byť vyhovené. Krajský súd ďalej okrem iného uviedol:

„Z obsahu spisu a vykonaného dokazovania pred súdom prvého stupňa má odvolací súd za preukázané, že v čas spoluzitia v spoločnej domácnosti v Nórsku sa otec jednoznačne podieľal na výkone opatrovníckych práv k maloletému...

... obe podmienky [písmeno a) a písmeno b) citovaného článku 3 Dohovoru (č. 119/2001 Z. z., pozn.)] boli naplnené kumulatívne. Teda, že matka maloletého neoprávnene premiestnila, čím porušila opatrovnícke právo otca, ktorý v čase premiestnenia toto skutočne vykonával spolu s matkou, a vykonával by ho, ak by k premiestneniu nedošlo...

Na tomto mieste odvolací súd poukazuje, že v konaní neboli nezistené žiadne závažné skutočnosti pre ktoré by návrat maloletého nemohol byť nariadený a to práve v zmysle článku 13 Dohovoru, na ktorý sa matka odvolávala, nakoľko nebola preukázaná existencia nebezpečenstva, že by návrat dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme, alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie. Tvrdenia matky o nedostatočných sociálnych podmienkach v Nórsku, boli vyvrátené oficiálnou správou Nórskeho Kráľovského ministerstva spravodlivosti a polície o prešetrenie majetkových sociálnych rodinných a bytových pomerov otca maloletého ako aj z iných dokladov predložených otcom, ktoré žiadnym spôsobom nespochybňujú jeho postavenie a začlenenie sa do spoločnosti v Nórsku,

ako krajiny obvyklého pobytu jeho dieťaťa, a ani žiadnym iným spôsobom nezneisťujú jeho ďalšie pôsobenie v tejto krajine. Naopak, bol predložený aktuálny výpis z účtu (máj 2011), ako aj vyjadrenie príslušného daňového riaditeľstva, z ktorého vyplýva, že otec je naďalej prihlásený na adrese v O. s tým, že sa zrušuje rozhodnutie o jeho zapísaní ako odsťahovalca z Nórska do Slovenskej republiky, nakoľko došlo k omylu pracovníka zodpovedného za jeho spis. Daňové riaditeľstvo ďalej uviedlo, že sa obráti i na matku maloletého, nakoľko jej oznámenie o presťahovaní ich syna nie je platné, keďže na tomto jej oznámení chýba podpis otca. Rovnako otec preukázal, že zabezpečil vytvorenie miesta pre maloletého v materskej škole od mája 2011 do júna 2013, o čom priložil úradné potvrdenie z materskej školy v A., ako aj potvrdenie o skutočnosti, že maloletý robil pokroky v porozumení a rozprávaní v nórskom jazyku.

Matka maloletého žiadnym hodnoverným spôsobom nepreukázala okolnosti uvedené v písmene a) citovaného článku Dohovoru. Tak ako je uvedené vyššie a ako vyplynulo z rozsiahleho dokazovania otec maloletého jednoznačne vykonával opatrovnícke právo k maloletému a nedal súhlas s jeho premiestnením do Slovenskej republiky, čo okrem iného vyplýva i zo správy daňového riaditeľstva v O. Rovnako nebolo zistené žiadne nebezpečenstvo, ktoré by bránilo návratu dieťaťa. Súd prvého stupňa celkom logicky nepristúpil k vykonaniu dôkazu pohovorom s maloletým vzhľadom na to, že tento nedosiahol vek a stupeň vyspelosti, v ktorom by bolo vhodné zohľadniť jeho názor.

Zo správy Nórskeho Kráľovského ministerstva spravodlivosti a polície o prešetrenie majetkových, sociálnych, rodinných a bytových pomerov otca maloletého v Nórsku má i odvolací súd za preukázané, že nie sú známe informácie, ktoré by naznačovali, že by malo niečo brániť tomu, aby bol maloletý navrátený do miesta svojho obvyklého pobytu.

Pokiaľ sa argumentácie matky o najlepšom záujme dieťaťa týka, odvolací súd poznamenáva, že síce najlepší záujem dieťaťa je imanentným princípom pri výklade Dohovoru avšak neexistuje jeho pozitívna definícia, pričom cieľom a účelom Dohovoru je zabezpečiť okamžitý návrat detí, ktoré boli neoprávnene premiestnené do niektorého zmluvného štátu alebo sú v ňom zadržované a zabezpečiť, aby opatrovnícke práva a práva styku podľa právneho poriadku jedného zmluvného štátu sa účinne dodržiavali v ostatných zmluvných štátoch. Záujem dieťaťa v konaní o navrátenie dieťaťa musí byť primerane vykladaný práve v súlade s cieľom a účelom Dohovoru, ktorý je vyjadrený v samotnej

preambule. Ide tak o ideologický výklad, akcentovaný i v komunitárnom práve (napr.: ESD vo veci CILFIT). Posudzovanie záujmu dieťaťa tak musí byť otázkou posúdenia jednotlivých okolností prípadu, ktoré sú vo svojej podstate striktné individuálne. Odvolací súd je preto toho názoru, že záujem dieťaťa musí byť priemerovaný s elementárnymi právami, priznanými mu medzinárodnými zmluvami. Medzi takéto elementárne práva patrí i právo dieťaťa nebyť premiestnené v záujme viac či menej diskutabilných práv, ktoré sú artikulované tým rodičom, ktorý dieťa takto premiestnil. Záujem maloletého dieťaťa na samotnom zverení jednému z rodičov a následný výkon rodičovských práv a povinností (vyživovacia povinnosť, úprava styku a podobne) bude preto predmetom ďalšieho konania v zmysle čl. 19 Dohovoru...

Na tomto mieste Krajský súd v Bratislave, ako súd odvolací, dáva obom rodičom maloletého do pozornosti, že Dohovor sa nesnaží riešiť problém o tom, kto má mať právo starostlivosti o dieťa. V tejto otázke zaujíma Dohovor implicitne stanovisko, že každý spor vo veci samej (pokiaľ sa jeho merita týka), t. j. o úprave rodičovských práv a povinností, sa má realizovať pred príslušným orgánom štátu, kde malo dieťa obvyklý pobyt pred tým, ako bolo neoprávnené premiestnené. Toto platí tak pre premiestnenie uskutočnené pred vydaním rozhodnutia o úprave rodičovských práv a povinností - v takom prípade bolo porušené právo starostlivosti vykonávané ex lége, tak aj pre premiestnenie, ktorým bolo porušené už existujúce rozhodnutie o úprave rodičovských práv a povinností...

Odvolací súd ďalej poznamenáva, a to vzhľadom na tvrdenia matky o jej starostlivosti v Slovenskej republike podporené správou kolízneho opatrovníka, že pre konanie o navrátenie dieťaťa podľa Dohovoru je irelevantné, ktorý z rodičov sa lepšie o dieťa stará, či otec, alebo matka. Dohovor sa netýka vecnej úpravy rodičovských práv a povinností o dieťa, ale čelí faktickej situácii nastolenej neoprávneným premiestnením dieťaťa. Otázka starostlivosti o maloletého tak musí byť ponechaná na rozhodnutí súdu štátu obvyklého pobytu. Dohovor (v prípade rozhodnutia o nenavrátení) len taxatívne určuje hraničné situácie ako napríklad vážne nebezpečenstvo v zmysle citovaného článku.

Súd prvého stupňa sa teda správne obmedzil len na skúmanie podmienok návratu maloletého do krajiny jeho obvyklého pobytu s vylúčením existencie vážneho nebezpečenstva v podobe fyzickej alebo duševnej ujmy...

Na tomto mieste odvolací súd uzatvára, že súd prvého stupňa si splnil ústavne a zákonom vymedzenú povinnosť garantovať účastníkovi konania obsah základného práva na súdnu ochranu a právo na spravodlivú ochranu jeho práv a oprávnených záujmov tak ako to má na mysli § 1 O. s. p. v spojení s čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky.“

Ústavný súd už v náleze sp. zn. I. ÚS 114/08 z 12. júna 2008 vyslovil, že pri rozhodovaní o návrate dieťaťa do iného zmluvného štátu podľa dohovoru č. 119/2001 Z. z. musia sudy vychádzať zo starostlivo zisteného skutkového stavu, to znamená, že dôvody, ktoré by mohli eliminovať návrat dieťaťa do miesta bydliska v inom členskom štáte, musia byť zistené a objasnené natoľko dostatočne, aby posúdenie (ne)navrátenia maloletého dieťaťa nevychádzalo iba z dôkazov produkovaných jedným účastníkom súdneho konania, ale aby boli ozrejmene tiež všetky okolnosti, z ktorých by bolo možné zistiť skutočný postoj rodiča žijúceho v zahraničí k súčasnému pobytu maloletého dieťaťa v Slovenskej republike, ako aj relevantné informácie orgánu štátu obvyklého pobytu maloletého dieťaťa.

Ústavný súd konštatuje, že krajský súd v napadnutom rozhodnutí pomerne obsiahlo odpovedal sťažovateľke na všetky ňou predložené námietky [vrátane námietky aplikácie Nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003, ktorou sa ústavný súd vzhľadom na okolnosti daného prípadu nepovažoval za potrebné osobitne zaoberať] a uvedené rozhodnutie nemožno považovať za zjavne neodôvodnené ani arbitrárne. V danom prípade nebolo preukázané, že existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie [čl. 13 písm. b) dohovoru č. 119/2001 Z. z.].

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nezahŕňa v sebe záruku úspechu v konaní. Ak sa konanie pred všeobecným súdom neskončí podľa predstáv účastníka konania, táto okolnosť sama osebe nie je právnym základom pre namietanie porušenia týchto práv sťažnosťou pred ústavným súdom (II. ÚS 3/97, I. ÚS 225/05, II. ÚS 56/07).

Skutočnosť, že sťažovateľka sa so skutkovým a právnym názorom krajského súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť jeho právny názor svojím vlastným už ani preto, že ústavný súd nie je opravným súdom právnych názorov krajského súdu.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd považuje závery vyjadrené v odôvodnení napadnutého rozhodnutia krajského súdu z ústavného hľadiska za akceptovateľné a udržateľné, a preto sťažnosť v časti namietajúcej porušenie základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu odmietol ako zjavne neopodstatnenú (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

K namietanému porušeniu základných práv sťažovateľky podľa čl. 19 ods. 2 a čl. 41 ods. 1 a 4 ústavy a práva podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru

Z okolností preskúmvanej veci vyplýva, že k porušeniu označených základných práv a slobôd by mohlo dôjsť len v príčinnej súvislosti s porušením základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozhodnutím krajského súdu. Keďže ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade nebolo porušené základné právo sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy ani právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, v nadväznosti na to nemohlo dôjsť ani k porušeniu označených základných práv a slobôd, a z tohto dôvodu sťažnosť aj v tejto časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku ústavný súd o ďalších návrhoch sťažovateľky v nej uplatnených nerozhodoval.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. októbra 2011